

ba, neboť všechno naše hospodářství a jeho obory tvorí jedinou soustavu spojitého nádob, ve kterých každá nadměrná výhoda jedných anebo každá nezasloužená škoda jiných působí ihned na všechny ostatní, a to tím více, čím větší bylo porušení jejich rovnováhy.

R. Hotowetz.

KAM OD LIBERALISMU?

Demokracie a liberalismus — vlády diktátorské
a hospodářství řízené.

Zažili jsme v posledních letech již několik loučení s různými -ismy a výtáni -ismů nových. Před několika málo lety, na počátku krize, byl pohřbíván v části veřejného mínění kapitalismus způsobem tak okázalým, že se zdálo, že tento rád bude přes noc nahrazen čimsi novým. Život nepracuje však tak rychle jako lidská fantasia. Hospodářské rády — pokud můžeme v hospodářství vůbec mluvit o určitých rádech, — nemění se tak rychle jako formy politické, protože jsou v nich určité prvky, které souvisí příliš s lidskou povahou a s celým tisíciletým kulturním vývojem lidstva, než aby bylo možno je změnit pouze vynalezením nové formulky. Nyní se o konci kapitalismu již nemiuvi. Očekávalo se patrně, že se tento tak zvaný kapitalistický rád zhroutí pod prvním náporem světové krise. Krise však dosáhla již nejhlibšího bodu, ukazuje se, že se poměry začínají opět zlepšovat a kapitalistický rád se v principu nikde nezhroutil. Mění se pouze, jako se měnil vždy a bude měnit také v budoucnu hlavně vlivem technického vývoje lidstva a rostoucí složitosti hospodářských vztahů. Tato změna se projevuje ústupem liberalismu.

Liberalismus jako hospodářská nauka trvající na starém „laissez faire“ vyžíval se již před válkou. Proto ti, kteří dnes mluví o konci liberalismu jako o události, která by se odehrávala z dneška na zítřek, zapomínají, že je to vývoj, který trvá již několik posledních desetiletí a potrvá také nějaký čas v budoucnosti. I když se však diváme na tento vývoj s patřičným odstupem, nemůžeme upříti, že se tempo ústupu od liberalismu v poslední době zrychlilo. S tím je třeba počítati a hlavně je nutno si uvědomit, jaké důsledky má rostoucí odklon od zásady volné hry hospodářských sil na poměr státu k hospodářství.

Poměr tento je v určitých směrech jiný v systému demokratickém a jiný ve státě s režimem tak zvaným diktátorstvím. Není tu ovšem žádná šablona. Hospodářský život má dnes v jednotlivých státech tolik podobných znaků, že si vyžaduje někdy také podobných zásahů veřejné moci bez ohledu na to, jaká je teoretická státní forma, v jejímž rámci se tato veřejná moc projevuje. Přece jen však lze říci, že demokratický režim má v podstatě blíže k liberalismu než režimy diktátorstvě. Neboť trvá-li demokracie v zásadě na volné hře a lze říci volné soutěži politických smérů ve státě, musí logicky držeti se v zá-

sadě také volné hry sil hospodářských. Je totiž těžko odloučit zájmy hospodářské od zájmů politických. Víme dobře, že řada politických požadavků jsou v podstatě hospodářskými potřebami určité sociální vrstvy, které se staly požadavky politickými jen proto, že byly uplatněny v rámci určité politické strany. Tato rovnice neplatí přirozeně do všech důsledků, ale rozhodně platí v hlavních rysech a v základním nazírání na poměr veřejné moci k hospodářství. Chceme-li ji rozváděti dále, dojdeme pak nezbytně k důsledku, že každý další ústup od hospodářského liberalismu je také likvidací liberalismu politického, na kterém buduje dosavadní organizace politické demokracie. Chceme-li nahrazovat volnou soutěž v hospodářství a svobodné rozhodování podnikatelovo v některých směrech zásahy státními, chceme-li místo individuálního rozhodování a tak zvané „bezplánovosti“ postavit systém z ústředí řízených cílevědomých zásahů veřejné moci, musíme si být dobře vědomi, že tím nezbytně posunujeme moc ve státě do rukou administrativy, že soustředujeme stále větší okruh vlivu na celý život ve státě v rukou moci výkonné. Tento přesun ve prospěch výkonné moci je však právě jednou z charakteristik režimu fašistického. Mussolini to vyjádřil v jedné řeči v r. 1925 na kongresu fašistické strany, kde řekl: „Postavili jsme úmyslně výkonnou moc do popředu, neboť to patří k základnímu rysu našeho učení. Výkonná moc působí stále a všude v životě národa, provádí zásahy každou minutu, stojí stále tváří v tvář problémům, jež musí řešit. Musí denně poháněti složitý stroj státní správy a nemůže být proto snížena na pouhou loutku, která by tančila podle nálady parlamentu.“

V každém případě má tento přesun ve prospěch administrativy jeden účinek: zvyšuje vliv stabilního a trvalého prvku ve státě, který představuje administrativa na úkor prvku proměnlivého, kterým je vliv politického režimu, vyjádřeného dočasným mocenským seskupením politických stran. Není zatím třeba pokračovati v těchto úvahách dále. Je však dobré, když si tuto souvislost uvědomíme.

Státy, které uvědoměle odhodlily demokracii, zbabavují se zároveň také hospodářského liberalismu. Jak režim italský, tak i režim německý mluví v souvislosti s překenáním demokracie také o zúčtování s liberalismem, což je opět důkazem, že i tyto režimy kladou mezi politickou demokracií a hospodářský liberalismus rovnítko. Jde nyní o to, co dosazuji státy, které s liberalismem tak okázale zúčtovaly, na jeho místo.

Nebudeme se zde zabývat Ruskem. Je to příklad příliš vzdálený západoevropským hospodářským a sociálním poměrům, než aby pro nás přicházel v úvahu. Nás mohou zajímat v prvé řadě dva systémy: italský a německý. Příčiny vzniku fašismu a hitlerismu byly v některých směrech odlišné, také vývoj obou hnutí nebyl stejný, ale v jednom se oba shodují: ve snaze po odstranění systému, který nazývají liberalisticco-marxistickým a po jeho nahrazení systémem nevým. Politická část této organizace nás zde nezajímá. Chceme si všimnout jen toho, jak nahradila Italie a Německo hospodářský liberalismus. Má-li být nahrazen volný vývoj určitou reglementací, má-li se stát z role více méně pasivního pozorovatele hospodářského života dostati do úlohy aktivnější, je nezbytně

třeba, aby byl vytvořen určitý hospodářský řád, či hospodářská ústava. V Itálii vyrostla už tato ústava do tak jasných obrysů, že představuje ucelený systém. Je to systém korporativního státu.

Sousta va italská.

Jejím základním rysem je její souvislost s předcházejícím systémem liberalisticko-socialistickým. Itálie v budování nového hospodářského řádu navázala vědomě na to, co vybudoval už řád předcházejici. Tento řád zanechal po sobě organizace dělnické a zaměstnanecké a organizace zaměstnavatelské. To byly základy, na kterých byl vybudován korporativní systém. Korporativismus staví na organisacích, na kolektivech. Postavil na jedné straně hierarchický systém organisací zaměstnavatelských a jím odpovídající hierarchii organisací zaměstnaneckých. Nejmenší jednotkou jsou syndikáty, nad nimi stojí federace a vrcholným organismem jsou konfederace, jež sdružují na jedné straně zaměstnavatele, na druhé straně zaměstnance všech základních hospodářských skupin v národě. Organisace zaměstnavatelské a zaměstnanecké zde však byly také před fašismem. Fašismus změnil základne jejich vzájemný poměr. Nahradil třídní boj povinnou spoluprací. Mezi zaměstnavatelskými a zaměstnaneckými organisacemi vytvořil spojovací články, korporace. V nich jsou zastoupeni stejným počtem obě skupiny, jsou to však orgány správní s rozhodujícím vlivem státní moci. Korporace představují společnou organisaci výrobních sil celé země a vrcholi nahoře v národní radě korporací. Je to, jak prohlásil Mussolini v r. 1930, když tuto radu zahajoval, generální štáb italského národního hospodářství. Národní radě korporací předsedá šéf vlády a její funkce je dvojího druhu: jednak poradní, jednak normotvorná. V této zákonodárné funkci v oboru národní práce je však národní rada korporací opět omezena nejvyšším párem ve státě, předsedou vlády. Ten může zakázati uveřejnění kterékoli jejího opatření, aniž by proti jeho zakazu bylo odvolání.

Tento částečně samospravný, částečně státní aparát italského hospodářství je doplněn ještě třetí institucí: pracovním soudnictvím. Tam, kde by k vyrovnaní zájmů zaměstnavatelů a zaměstnanců nestačily jejich společné orgány, korporace, nastupuje pracovní soud. Není to však soud smíření, nýbrž soud v pravém slova smyslu, a to nikoli soud nad jednotlivci, nýbrž nad organisacemi. Před pracovním soudem může vystupovat jako strana jen státem uznaný syndikát, federace, nebo konfederace a také jen proti těmto organisacím jsou účinná rozhodnutí pracovních soudů. Jejich funkce je velmi důležitá. Nejsou jen konečným tlumičem všech rozporů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, nýbrž také zdrojem pracovního práva v nejširším slova smyslu a mají tedy určitou omezenou funkci normotvornou. Doplněme-li tento systém ještě všeobecným zákazem stávek a výluk, vidíme, že fašistický režim nahradil jeden ze základních zjevů liberalismu, třídní boj, povinnou spolupraci a neodvislým soudnictvím. Při tom všude buduje na kolektivech. Proto přikládá i kolektivním smlouvám zvláštní význam. Musí být nejen uzavírány písemně a notářsky ověřovány, nýbrž jsou i prefektem vyhlašovány.

V tomto organizačním rámci je však ponechána podnikatelů volná iniciativa, neboť italská Carta del Lavoro prohlašuje výslovně, že uznává soukromou iniciativu za hlavní zdroj národního břaňbytu. Státní moc vyhražuje si ovšem stále volnost zárahů do hospodářského života tam, kde by toho vyžadoval zájem celku. Tento zájem uplatňuje se např. v tom, jak se italský režim snaží udržovat zdravý poměr mezi městy a venkovem, jak se snaží zabránit přeflídňování měst a tvorbení čistě průmyslových středisek.

Soustava německá.

Vychází-li fašismus při organizaci národní práce z myšlenky kolektivistické a buduje na organizacích, je systém, který zavádí hitlerovské Německo, povahy spíše vojenské. Je to viděti jasně z nedávného zákona o uspořádání národní práce (Gesetz zur Ordnung der Nationaler Arbeit) z ledna letošního roku,*) který je jakýmsi protějškem italské Carta del Lavoro z r. 1927. Podnikatel, kterého nazývá Carta del Lavoro organizátorem podniku, je podle německého zákona o národní práci vůdcem podniku a dělníci, kteří jsou v italské chartě práce jeho spolupracovníky, jsou v německém zákoně jeho družinou. Nad dodržováním sociálního míru nebdi, jako v Italií, společné organizace zaměstnavatelů a zaměstnanců za účasti státu, nýbrž státní úředníci, tak zvaní Treuhänder der Arbeit. Ti dohánějí osobně každého jednotlivce, který by se provinil proti zásadám nového pracovního pořádku, k jejich plnění, a jsou tedy státními návladními v oboru pracovního pořádku. Německý zákon zná také zvláštní pracovní soudnictví. Nejsou to však pracovní soudy po způsobu italském, jež vyrovnávají v konečné instanci všechny kolektivní zájmy výrobních vrstev a tvoří zároveň nové pracovní právo. Jsou to „sociální čestné soudy“, které jsou v podstatě soudy trestními nad jednotlivci z řad zaměstnavatelů i zaměstnanců, kteří by se provinili proti přikazům „sociální cti“. Treuhänder der Arbeit funguje u nich jako prokurátor, neboť jedině jeho prostřednictvím lze u těchto čestných soudů podávat žalobu. Na vážné provinění proti povinnostem, jež ukládá zákon o národní práci, jsou přísné tresty, které začínají pokáráním a končí u vůdce podniku „neuznáním schopnosti být vůdcem podniku“ a u zaměstnance propuštěním z práce.

Rozdíl, jakým Italie organisiuje národní práci a snaží se ji ztotožnit se zájmy celku a jakým tak čini Německo, je zřejmý. Fašismus buduje na kolektivech, národní socialismus na jednotlivcích. Německá organizace práce je organizací v podstatě vojenskou. Od vůdce podniku a jeho družiny, ze které si vůdce vybírá radu důvěrníků, k funkci Treuhänder der Arbeit jako dozorčích důstojníků až k čestnému soudnictví, které už svým názvem svědčí o specificky německém vojenském ovzduší, z něhož tento zákon vyrastl. Italie i Německo snaží se tedy nahraditi negativní rys liberalismu, třídní boj, organizaci a pořádkem, třebaže různým způsobem. Positivní činnosti podnikatelů ponechávají však volné pole. Alespoň ve výrobě průmyslové. Jinak je tomu v produkci zemědělské.

*) Viz o tom v únorovém čísle „Obzoru“.

Fašismus podporuje zemědělství především po stránci technické, zdokonalením zemědělské produkce, a neprímo tím, že různými opatřeními brání útěku do měst a podporuje naopak osídlování venkova. Vývoj v Německu je pro nás zajímavější, už proto, že je nám bližší. Zde vidíme skutečný a cílevědomý odklon od liberalistického volného hospodaření ve vícemnoha směrech. Německo snaží se vyloučiti celý zemědělský sektor národní výroby z volného kapitalistického hospodárství a podrobiti jej zvláštnímu režimu hospodárství vázaného. Tento vývoj je zatím pouze v počátcích, nelze ještě říci, kam nakonec povede a jaké bude mít další důsledky, je však jedním ze základních rysů nového poměru státu k hospodárství.

Není to zjev, který by započal teprve v Německu hitlerovském. Rozhodující obrat nastal v něm však teprve zákonem z 15. září 1933 o zřízení „stavu říšské výživy“, Reichsnährerstandu. Je to první zárodek tak zvané stavovské výstavby německého státu a pro celý další vývoj je důležito, že tento zárodek vznikl právě v oboru, jehož základem je zemědělství. Tento první německý stav je stavem neobyčejně rozsáhlým. Patří k němu všechna odvětví výrobní i obchodní, která mají co činiti s výživou národa. Je rozdělen na deset skupin podle druhů produkcí nebo obchodu potravinami a každá skupina má opět dvě oddělení, a) obchod a b) zpracování potravin. Obchod zemědělskými výrobky jest podřízen přímo Reichsnährerstandu, kdežto podniky, které průmyslově nebo živnostensky zpracovávají zemědělské výrobky, jsou k němu v poměru poněkud volnějším. Hlavním úkolem Reichsnährerstandu je uskutečnění politiky pevných cen. Je to první krok takové úpravy trhu zemědělskými produkty, která by nakonec vedla k plánovitému řízení tohoto hospodářského sektoru co do rozsahu výroby, odbytu a výši cen v rámci Reichsnährerstandu. Německý sedlák má tak být vybaven z kapitalistického volného hospodářství, má být zbaven starostí o klesání nebo stoupání cen svých produktů, nemá z něj být kapitalista a obchodník, nýbrž jakýsi drobný zeman s bezpečně zajištěnou existenční základnou. Je to úkol velmi složitý. Do Reichsnährerstandu patří také celý obchod zemědělskými produkty, jsou v něm také továrny poživatín, tedy skupiny, které jsou již dosti vzdáleny původnímu selskému hospodářství a nebude jistě jednoduché sloučiti zájmy těchto různerodých prvků pod jedním kloboukem. Ukažuje se, že potíže vznikají už u sedláka.

Úprava cen a trhu byla prováděna nejprve u žita a pšenice. Byla stanovena cena za žito v jednotlivých měsících mezi 147 a 165 marek za 1000 kg a za pšenici mezi 182 a 195 marek. Do této úpravy přišla rekordní ženě a Německo stalo se po úrodě r. 1933 státem s přebytekem obilí. Při volném tržním hospodářství by zvýšení nabídky vedlo nezbytně k silnému poklesu cen. Ve vázaném hospodářství cenovém to však nebylo možno a tak zemědělství nepocitilo samo změnu poměru mezi nabídkou a poptávkou. Její účinky tím arcíť nezmizely se světa, přesunuly se pouze ze zemědělství na jiná bedra, hlavně na obchod a na mlynářství. Ukázalo se, že vázané hospodářství cenové nelze prováděti samo o sobě, že nezbytně předpokládá, aby byla plánovitě upravena také produkce. Toho si byli v Německu vědomi již v r. 1933 a sedlákům byl proto dán pokyn,

aby v nastávajícím roce omezili osev. Poslední data však ukazují, že sedláci pokynů příliš nedbalí. Osev zimního žita omezili jen o 1%, a zimní pšenice o 2,5%. To znamená, že na přště již nepostačí vydávat pokyny, nýbrž že bude třeba nutiti zemědělce k plánovitému hospodářství opatřeními přísnějšími.

Jakých sankcí bude v Německu použito, není zatím ještě známo, ale tolik lze předpokládati, že vázané hospodářství v zemědělském sektoru povede tam nezbytně ke stálému utužování státních zásahů, protože zůstat na poloviční cestě znamená v tomto případě totéž jako naprostý neúspěch vázaného hospodářství. A co bude dále? Bude na trvalo možno ponechávat vedle sebe dva úplně odlišné způsoby hospodářství? Zůstanou vázané a plánovité hospodářství omezeno na zemědělský sektor anebo se časem přesune také na sektor průmyslové výroby? Průmysl provádí podobnou úpravu arcíť již nyní částečně sám pomocí kartelu a má proto vlastně pro plánovitou výrobu ve svých hlavních složkách více predpokladů, než zemědělství, tím spíše, že Německo má možnost zřizovati nucené kartely. Zatím je však těžko říci, kam vývoj půjde, či lépe, jaký bude kompromis mezi liberalismem a hospodářstvím regulovaným.

Nelze však upřít, že liberalismus je v některých směrech na ústupu a úměrně s tím roste význam výkonné moci státní. Ústup je plánovitější tam, kde kde tato výkonná moc je vědomě posilována, tedy ve státech více méně diktátorských.

Poměry u nás.

Jaká je v tomto vývoji naše situace? Naše hospodářská struktura podobá se v mnohem směru struktuře našich sousedů a je proto zcela přirozené, že jsme pod vlivem vývoje, který se odehrává v okoli. Také u nás je to především agrarismus, jenž vyvolává odklon od zcela volného hospodářství a jenž v některých směrech zavádí hospodářství vázané. Děje se tak hlavně v oblasti cenové u hlavních produktů zemědělské výroby, ať už přímým vrchnostenským stanovením určitých cen anebo nepřímým zásahem do cen regulací dovozu a záměrným řízením nabídky veřejnou mocí. Snaha po vázaném hospodářství nezastavila se ani u nás před původními produkty zemědělskými a právě v poslední době jsme svědky toho, že veřejná moc začíná upravovat i rozsah výroby umělých tuků. Zemědělství samo snaží se pak vypracovat, jak vidíme z pracovního programu Zemědělské akademie, vlastní výrobní plán, který by určoval přímo rozsah osevu určitých plodin. Zatím je to ovšem program pouze theoretický a o jeho praktickém provedení není dosud jasných představ.

Snaha po veřejné reglementaci uplatňuje se zároveň i s druhé strany, z řad dělnictva. Důkazem toho jsou poslední osnovy o státním zásahu do zastavování výroby v podnicích a propouštění dělnictva, jež by znamenaly omezení podnikatelské volnosti v tovární výrobě.

Tyto příklady jsou neklamným znamením toho, že i u nás dochází v některých směrech k omezování podnikatelské volnosti a tedy k určitému ústupu liberalismu. Děje se tak více méně neorganisovaně a bez určitého plánu. To by ještě nebylo žádným hospodářským nebezpečím,

poněvadž ani v Německu, jak je vidět, nemají pevného programu při budování nového stavovského státu. Je však nezbytně třeba, abychom si ujasnili alespoň přibližně směrnice, jakými se můžeme bráti a abychom si vytkli hranice, před kterými by se měl ústup od liberalismu v našich poměrech zastavit. Neboť cokoli starého můžeme s klidným svědomím odhadzovat teprve tehdy, víme-li jasně, čím novým to nahradíme a jsme-li dostatečně přesvědčeni o tom, že to nové bude lepší. Kde jsou asi tyto hranice?

Jsou dány především politickým režimem, na němž je vybudován nás stát. Úplné vázané hospodářství a úplná politická demokracie se navzájem vylučují. Vázané hospodářství předpokládá stabilitu politického systému, předpokládá možnost provádění dlouhodobého plánu a tedy režim, který má nejen v tomto směru svůj pevný program, nýbrž který se také zařídil tak, aby mohl tento program v budoucnosti provádět. Je zřejmé, že trvalé hospodářské úkoly nemohou být řešeny přechodnými politickými vládami, z nichž jedna má program takový, druhá zas třeba docela jiný.

Druhou mezí je výkonnost veřejné správy. Zmínili jsme se již o tom, že odklon od liberalismu vede nezbytně ke zvyšování a rozširování pravomoci výkonné moci. Svědky tohoto procesu jsme nejen v režimech diktátorůvských, u nichž je tento vývoj součástí jejich učení, nýbrž také u nás, kde jsme k němu v některých směrech nuceni poměry. Na výkonnou moc můžeme však uvalovat nové úkoly jen tehdy, víme-li že na ně stačí. Každý veřejný zásah do hospodářství znamená přesun odpovědnosti od několika set nebo tisíců podnikatelů k jedinému úřadu a k něčemu takovému můžeme sáhnout jen tehdy, jsme-li pevně přesvědčeni, že je úřad tak vybaven, aby mohl odpovědnost převzít. Přiznejme si otevřeně, že n a s e a d m i n i s t r a t i v a b y n a n o v é h o s p o d á ř s k é ú k o l y n e s t a č i l a . Nestačí při své dosavadní organizaci ani na své nynější povinnosti. Ne vinou osob, nýbrž chybou systémů a vadnosti organizace.

Zde jsou tedy hranice, kterých si musí být dobře vědomi všichni, kteří by rádi viděli hospodářský liberalismus pod zemi. že je v některých směrech na ústupu, o tom není pochyby. Nemá však smysl tento ústup urychllovat, dokud jsme se dobře nepřipravili na něco lepšího. Připravovat se musíme hlavně ve dvou směrech.

1. Reorganisací a zdokonalením veřejné správy, na kterou čekají jistě nové a velké úkoly. To znamená v prvé řadě postarat se o to, abychom měli administrativu odborně vzdělanou a abychom ji zbavili všech politických vlivů. Tolik po stránce osobní. Co do reorganisace systému musíme se konečně už jednou dostat k rozumné reformě, která by zavila ústřední úřady všech titerných a zbytečných prací a ponechala jim pouze skutečné vedení, kdežto běžná agenda by se přesunula k nižším instancím. Jinak se nedostaneme k úkolům, které nás čekají již v nejbližší budoucnosti, jako je na př. soustředění veškeré agendy, týkající se zahraničního obchodu, v jediném úřadě.

2. Cílevědomým vybudováním našich „stavovských“ organizací, kterých již máme celou řadu, to jest zájmových organizací zaměstnavatelských i zaměstnaneckých. Doposud konají tyto odborné organizace pojednávají funkci obranných svazů, které brání příslušnou hospodářskou skupinu ať proti přehmatům úředním nebo proti nemírným požadavkům dělnickým po případě zaměstnavatelským. V budoucnu čekají je však patrně důležitější úkoly: cílevědomá spolupráce s veřejnou mocí na další organizaci celého našeho hospodářství. V některých směrech a u některých organizací vidíme tuto spolupráci dnes už také. Je však třeba, aby byla všechna vědomá a aby byla jednotně organizována. Jedině tak bude možno vyloučit nezdravé zasahování politických vlivů do hospodářských otázek.

Nelze jít do podrobností. Ty jsou otázkou pečlivé práce a dalšího vývoje. Je však třeba ujasnit si, pokud to je vůbec možno, kam asi tento vývoj jde a jaký úkol nás v něm čeká. Ústup od liberalismu nesmí být překotný, nemáme-li nahrazovati dobré špatným. Především pak si musíme v tomto vývoji najít funkci, která odpovídá jak hospodářské struktuře našeho státu, tak i jeho demokratické formě.

Jar. Kratochvíl.

HOSPODÁŘSTVÍ NAŠICH ŽELEZNIC V R. 1933.

Nedávno úředně publikované výsledky našich státních drah v roce 1933 dovolují všimnouti si blíže, jak si ČSD. počínaly v uplynulém těžkém roce a jaký význam mají jejich finanční výsledky pro celkové státní hospodářství. Jde ovšem o číslice, jež nejsou zcela definitivní, neboť jsou v nich zahrnuty i výsledky posledních měsíců r. 1933, které jsou dosud pouze prozatímní. Avšak zkušenost učí, že prozatímní výsledky neliší se valně od definitivních, takže značných změn proti tomu, co bylo veřejnosti již úředně oznámeno, není možno očekávat. Tentokrát lze také celkem spolehlivě prováděti srovnání s výsledky roku 1932, ježto formální úprava hospodaření je v r. 1933 zcela stejná jako v r. 1932, což platí zejména pro účet odpisový. V této položce jest tomu tak totiž ponejprv, ježto teprve v r. 1932 byly odpisy v té podobě, jak se dnes presentují, zavedeny.

I. PROVOZNÍ VÝSLEDKY.

Především je třeba věnovati pozornost provozním výsledkům.

Provozní účet ČSD. vykazuje ovšem na straně příjmové jednak příjmy z dopravy, jednak příjmy ostatní, dále pak ponechanou částku přepravní daně ve prospěch provozních výsledků a konečně úroky a kursovní rozdíl. Chceme-li však zjistiti, jak se bral vývoj provozních výsledků státních drah, musíme nutně přihlédnouti jedině k příjmovému z dopravy. Je nutno tak učiniti nejen proto, že je to daleko nejhlavnější zdroj příjmů drah, před kterým vše ostatní ustupuje do pozadi, nýbrž také proto, že by jinak nastalo nezbytné skreslení pravého stavu věci. Položka „ostatní příjmy“ zahrnuje totiž jednak příjmy mimodopravní povahy, jednak jsou do ní zařaděny příjmy, jež se jeví spíše jako účetní hodnoty. V roce 1932